

LEKRESPONSIV UNDERVISNING

– EN STUDIE OM PEDAGOGER SOM ARBETAR
MED LEKRESPONSIV UNDERVISNING I
FÖRSKOLAN

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Patricha Härdstedt
Johanna Pettersson

2023-FÖRSK-G71

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: LGFÖR20v, Förskolläraryr utbildning, 210 hp. Borås, startår 2020

Svensk titel: Lekresponsiv undervisning – En studie om pedagoger som arbetar med lekresponsiv undervisning i förskolan

Engelsk titel: Play-responsive teaching – A study on educators who work with play – responsive teaching in preschool

Utgivningsår: 2023

Författare: Patrisha Härdstedt och Johanna Pettersson

Handledare: Sandra Hillén

Examinator: Dennis Beach

Nyckelord: Undervisning i förskolan, lek, lärande, utveckling och samspel

Sammanfattning

Inledning

Denna studie handlar om hur tolv pedagoger från en förskola resonerar kring lekresponsiv undervisning, samt kring användandet av metoden i deras pedagogiska arbete.

Studiens syfte

Studiens syfte är att få mer kunskap om hur pedagoger i förskolan resonerar kring och använder lekresponsiv undervisning. För att få vårt syfte besvarat har följande frågeställningar skapats:

- *Vilken är pedagogernas syn på lekresponsiv undervisning?*
- *Hur använder pedagogerna lekresponsiv undervisning i sitt pedagogiska arbete?*
- *Vilka möjligheter och eventuella hinder ser pedagogerna med lekresponsiv undervisning?*

Metod

I denna studie har vi använt oss av en kvalitativ enkätundersökning. För att få svar på studiens syfte och frågeställningar ansåg vi denna metod som lämplig för att kunna samla in relevant data.

Studiens resultat

Studiens resultat redovisas uppdelat i olika delar med enkätfrågorna som utgångspunkt, samt genom uppvisande av flertalet citat som lämnats av respondenterna. Resultatet visar att det finns en tydlig samsyn gällande hur dessa pedagoger resonerar kring lekresponsiv undervisning som metod, samt kring användandet av denna metod i deras pedagogiska arbete. Pedagogerna reflekterar över fördelar samt eventuella hinder som rör implementeringen av den lekresponsiva undervisningen i förskolan. Studiens resultat visar även att pedagogerna upplever trygghet i att använda metoden samt att de rekommenderar andra förskolor att arbeta med denna typ av metod i undervisningssyfte.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	3
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	3
SYFTE.....	3
FRÅGESTÄLLNINGAR.....	3
BAKGRUND	4
LÄRA GENOM LEK	4
LEKRESPONSIV UNDERVISNING SOM METOD FÖR ATT LÄRA.....	5
TEORETISK UTGÅNGSPUNKT.....	6
METOD	7
URVAL	8
GENOMFÖRANDE	8
FORSKNINGSETIK OCH ETISKA RESONEMANG	9
RELIABILITET OCH VALIDITET	9
ANALYS	10
RESULTAT	11
PEDAGOGERS SYN PÅ LEKRESPONSIV UNDERVISNING.....	11
MÖJLIGHETER OCH EVENTUELLA HINDER MED LEKRESPONSIV UNDERVISNING	11
ARBETA MED LEKRESPONSIV UNDERVISNING PÅ ETT TRYGGT SÄTT	13
LEKRESPONSIV UNDERVISNING I FÖRSKOLANS OLIKA ÄMNINGEN	14
ENKELHETEN MED TILLÄMPANDET AV LEKRESPONSIV UNDERVISNING	15
REKOMMENDERA LEKRESPONSIV UNDERVISNING TILL ANDRA	16
SAMMANFATTNING AV RESULTAT	17
DISKUSSION	17
RESULTATDISKUSSION	18
METODDISKUSSION	20
DIDAKTISKA KONSEKVENSER OCH FRAMTIDA FORSKNING	21
DIDAKTISKA KONSEKVENSER	21
FRAMTIDA FORSKNING	22
REFERENSER	23
BILAGOR	25

INLEDNING

I denna studie har vi valt att undersöka lekresponsiv undervisning i förskolan, då leken är en central del inom förskolans verksamhet. Lekresponsiv undervisning är en metod som fokuserar på att engagera sig i barns lek, ge respons och använda leken som en resurs för lärande. Niklas Pramling och Cecilia Wallerstedt är två forskare som har undersökt metoden både teoretiskt och praktiskt sedan 2019. Genom att undersöka och sprida kunskap om lekresponsiv undervisning, hoppas vi kunna bidra till en mer medveten och effektiv pedagogisk praktik i förskolan.

Den lekresponsiva undervisningens ursprung kommer från utvecklingspedagogiken som är en teoretisk inriktning som fokuserar på forskning om hur förskollärare kan främja barns lärande i förskolan genom didaktiska metoder. Att inta ett perspektiv som är lekresponsivt innebär att pedagoger har ett visst förhållningssätt där inte leken måste vara en utgångspunkt utan där varje kommunikation mellan barn och pedagog kan ses och framställas som en lekresponsiv aktivitet (Pramling Samuelsson & Magnusson 2023). Øksnes (2013) belyser i sin bok "*Lekens flertydighet*" att pedagogerna i förskolan har under många år haft ett starkt behov av att knyta an leken till något som har med utveckling att göra och det är där lekresponsiv undervisning kommer in.

Förskolan är en miljö som är särskilt anpassad för att främja barns lek och lärande, och där leken är en viktig del av verksamheten. Genom att ge barnen möjlighet att leka och utforska sin omgivning på ett tryggt och stimulerande sätt, kan förskolan bidra till att stärka barnens utveckling och lärande inom många olika områden. I Läroplanen för förskolan står det att leka, utforska, nyfikenhet och lust ska ligga till grund för barns utveckling och lärande i förskolan (Skolverket 18, s.13).

Lek har en betydande roll i barns utveckling och lärande, därför har vi valt att undersöka denna metod närmare för att det ligger i vårt intresse att lära oss mer om hur lek kan användas för att utveckla barns utveckling och lärande. Vi anser att det är en viktig del av vår kommande yrkesroll.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur pedagoger i en förskola resonerar kring lekresponsiv undervisning, samt kring användandet av metoden i deras pedagogiska arbete. För att finna svar på vår undersöknings syfte har vi formulerat nedanstående frågeställningar.

Frågeställningar

- Vilken är pedagogernas syn på lekresponsiv undervisning?
- Hur använder pedagogerna lekresponsiv undervisning i sitt pedagogiska arbete?
- Vilka möjligheter och eventuella hinder ser pedagogerna med lekresponsiv undervisning?

BAKGRUND

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för tidigare forskning som är relevant för vår studie och dess syfte och frågeställningar. Vi har indelat den tidigare forskningen i två underrubriker som behandlar lära genom lek samt lekresponsiv undervisning som metod för att lära.

Lära genom lek

Knutsdotter (2009) betonar vikten av att barn känner sig trygga för att utföra en fulländad lek och att barn som inte känner sig trygga oftast i stället står bredvid och tittar på. Hon menar att det inte är fråga om vad barnen lär sig genom lek, utan snarare vad de inte lär sig genom lek. Hon belyser att barn genom att leka lär sig mer och utvecklar sin påhittighet och sin fantasi, vilket leder till att de bland annat lär sig om hur praktiska problem kan lösas, samt om hur man kan uppfinna saker. Genom att barns fantasi utvecklas kan det leda till att barnen tänker nya tankar samt att nya idéer föds hos dem (Knutsdotter 2009).

Enligt Nilsson, Ferholt & Lecusays (2018) artikel *“The playing-exploring child: Reconceptualizing the relationship between play and learning in early childhood education”*, är kreativitet, fantasi, barns kontroll och meningsskapande viktiga faktorer för lärande och lek i tidig barndom. De föreslår att det är möjligt att utveckla pedagogiken i förskoleverksamheter genom att integrera dessa aspekter i hela den pedagogiska praktiken. Ett exempel som presenteras är en situation där de observerade en förskollärare som skilde mellan verklighet och fantasi, samt lek och lärande under en läraktivitet med barnen. Nilsson, Ferholt och Lecusay (2018) tar även upp i artikeln att Johansson och Pramling Samuelsson förespråkar att man bör övervinna dikotomin mellan lek och lärande, och istället utnyttja lek för att främja lärande. Genom att integrera lek och lärande på ett meningsfullt sätt kan pedagogiken bli mer effektiv och givande för barnen. Nilsson, Ferholt & Lecusay (2018) beskriver hur lek är fantasipersonifierad i den materiella världen och inte bara en reproduktion av vad som upplevts. Barn kombinerar ofta olika intryck för att skapa något som passar deras önskemål och behov. Nilsson, Ferholt & Lecusay (2018) belyser också att innan låtsasleken synliggjordes var barns upplevelse av olika objekt begränsade av det specifika objektet självt, men i låtsaslek är det meningen över objektet som dominerar. Abstrakt tänkande är en förutsättning för lek och utvecklas på ett naturligt sätt genom olika situationer som barnet möter i leken. Barn utvecklar även ett symboliskt språk genom leken och baserar sin lek på individuella erfarenheter. Författarna lyfter också hur Johansson och Pramling Samuelsson i sin forskning argumenterar för pedagogik som skapar lärmiljöer där man tar hänsyn till barnens utforskande- och lek inriktning i ett tidigt skede av deras liv (Nilsson, Ferholt & Lecusay 2018, ss. 232 – 236).

Nilsson, Lecusay & Alnervik (2018) har utfört en forskningsstudie kring holistisk förskoledidaktik byggd på lek och utforskande. De beskriver i sin studie att Lev Vygotskij ansåg att fantasilek var en av de mest betydelsefulla lekarna i förskolan, eftersom det främjar barnens utveckling. Vygotskij menade också att lek var barnets närmaste utvecklingszon, eftersom leken dominerades av handling och mening snarare än objekt. Vygotskij belyste

även att leken krävde regler, vilket hjälpte barn att utveckla sin självkontroll. Leken främjar barns tankeförmåga, både det abstrakta och symboliska tänkandet, samt deras sociala och emotionella förmågor (Nilsson, Lecusay & Alnevik 2018, s. 19). Författarnas forskningsstudie har bidragit till ett nytt synsätt på lek, där den förstås som en kulturell och social aktivitet där både vuxna och barn aktivt kan delta och inspireras av estetik och kultur. Utifrån dessa resultat argumenterar Nilsson, Lecusay & Alnevik (2018) för en pedagogik och didaktik i förskolan som bygger på utforskning och lek, där inspiration tas från tidigare forskningsprojekt och lekvärldar samt empiri. De beskriver hur vuxna kan lära sig konsten att leka genom att leka tillsammans med barn och hur de kan bidra till ett rikt lärande genom lek. Fantasilek beskrivs som en möjlighet för barn att förstå och upptäcka aspekter av möjliga världar, medan utforskande lek tillåter barn att upptäcka olika kausala strukturer som finns i den fysiska världen. De beskriver också hur barns utforskande inom lek kan liknas vid forskning som utförs spontant och som ofta organiseras i olika projekt av både pedagoger och barn (Nilsson, Lecusay & Alnevik 2018, ss. 19–21).

Lekresponsiv undervisning som metod för att lära

Pramling & Wallerstedt (2019) har genomfört en forskningsstudie som handlar om lekresponsiv undervisning – ett undervisningsbegrepp och en didaktik för förskolan. Pramling & Wallerstedt (2021) påpekar att leken består av olika dimensioner och därför är svår att kontrollera, vilket kan bli utmanande när leken integreras med lärande och vuxna sätter gränser för leken för att göra den mer planerad och strukturerad, även om den fria leken har mål inom sina ramar, är dessa ofta förhandlingsbara. Författarna konstaterar att den fria leken länge har ansetts vara positiv för barns utveckling och detta är något som fortfarande stöds idag (Pramling & Wallerstedt 2019). Vidare beskriver Pramling & Wallerstedt (2019) att lekresponsiv undervisning i förskolan innebär att undervisning och lärande ses som en gemensam aktivitet mellan förskollärare och barn där öppenhet för lekaktiviteter är viktigt och förskolläraren är responsiv på barnens perspektiv. De menar att det dock är viktigt att skilja mellan undervisning och lärande, och att förskollärare behöver vara medskapare av aktiviteter med barn för att skapa förutsättningar för lärande.

Pramling & Wallerstedt (2019) belyser att undervisning inte ska ses som självklar eller självtillräcklig, och att det är viktigt att aktiviteter vävs samman med tidigare och kommande aktiviteter för att skapa en helhet. De beskriver att didaktik är ett viktigt verktyg för att planera och analysera undervisning, samt för att kunna motivera ställningstaganden gentemot vårdnadshavare, politiker och andra intressenter. För att professionalisera sig behöver förskollärare kunna reflektera över och kritiskt granska sin verksamhet, samt kunna lära av och tala om den med andra. De menar att lekresponsiv undervisning i förskolan är en utmaning som kräver både teoretiskt och empiriskt baserad kunskap. Pramling & Wallerstedt (2019) beskriver även hur förskollärare behöver kunna lära av, tala om, motivera och kritiskt granska sin verksamhet för att vidare professionalisera sig. De påpekar att det är viktigt att vara medveten om att undervisning är en aspekt av förskolans verksamhet och att förskollärare inte alltid behöver delta i barns lek. Det är dock viktigt att professionen hittar sätt att svara på utmaningen att undervisa och samtidigt främja lek (Pramling & Wallerstedt 2019).

Jonsson & Thulin (2019) som forskat inom frågor som uppstår i barns lek menar att lek relaterat till undervisning ofta handlar om att vuxnas, särskilt förskollärarnas, roll i barns lek är ett kontroversiellt ämne. Medan vissa hävdar att vuxnas engagemang kan störa barns lek, menar andra att en balans mellan lärarledda aktiviteter och barninitierad lek bättre kan tjäna barns olika behov och intressen. De beskriver att Olausson (2012) noterar att barns lek ofta domineras av vissa barn medan andra är exkluderade, och rekommenderar fokus på lekens potential för lärande och utveckling som ett sätt att ta itu med denna fråga. Jonsson & Thulin (2019) belyser Hedge's (2014) forskning om lek och undervisning i småbarnsfostran. Denna forskning tyder på att lek i institutionella sammanhang som förskola kan ses som barninitierade handlingar. Hedge (2014) belyser vidare i sin forskning att lärare deltar och konstruerar lärandemöjligheter utifrån de värderingar och kunskaper som värderas i sina respektive kulturella sammanhang. Jonsson & Thulin (2019) beskriver hur denna forskning betonar behovet av lärarnas innehåll och pedagogiska kunskaper för att navigera i potentiella konflikter mellan barns lek och läroplansmål. De skriver om hur Walsh, McGuinness och Sproule (2017) beskriver hur pedagoger tenderar att inta antingen en tydligt passiv eller tydligt instruktiv hållning i leken, vilket Jonsson och Thulin relaterar till lekfullhet i undervisning och lärande. I ett sådant tillvägagångssätt överskrider pedagogen gränserna mellan lek och undervisning och tar ett spontant, kreativt förhållningssätt där möjligheter att koppla lek till läroplanens innehåll erkänns (Jonsson & Thulin 2019).

I Björklund & Palmér's (2019) forskning synliggörs mötet mellan lekens öppenhet och undervisningens målorientering i förskolan. Forskarna diskuterar här hur förskollärare behöver kunna identifiera barns intentioner med leken när de aktivt deltar i den utifrån didaktiska avsikter. De påpekar att uttrycket "fri lek" ofta används i svenska förskolor som ett normativt ideal utan att diskutera dess relation till barns utveckling och välbefinnande. I den fria leken finns en öppenhet som tillåter barn att ta oförutsägbara riktningar och utforska utan förutbestämde mål. Björklund & Palmér (2019) konstaterar att lärandet i förskolan skiljer sig från skolans inom ämnesdidaktiska sammanhang. De kopplar hur barn lär sig genom lek i förskolan till Vygotskijs proximala utvecklingszon, där barns lärande påbörjas utifrån hur de uppfattar en situation, men att anpassad stöd från förskollärare kan möjliggöra utveckling av deras kunskaper. De menar att barn som deltar i lekbaserat lärande kan ändra sitt sätt att handla och delta i olika kulturella praktiker (Björklund & Palmér 2019).

Teoretisk utgångspunkt

Den sociokulturella teorin är en teori som vi anser har en relation till vårt undersökningsområde som beskrivs handla om hur social interaktion är avgörande för ett barns utveckling, samt att både konkreta samtal och inre dialoger spelar en viktig roll för att utveckla tänkandet. Med andra ord är utvecklingen en produkt av det sociala samspel som barnet upplever. Enligt Vygotskij är det avgörande för ett barns utveckling och inläring av hur föräldrar och pedagoger förhåller sig till dem. Genom att ge stöd och utmana barnet på rätt sätt, kan de hjälpa dem att utvecklas och lära sig. Vygotskij betonade vikten av proximal utveckling, vilket innebär att man ska ge barnet uppgifter och utmaningar som ligger strax utanför deras nuvarande förmåga, men som de kan klara av med stöd från en mer erfaren person.

På så sätt kan barnet utveckla sina förmågor och lära sig nya saker. Vuxna bör fungera som en ställning som stödjer och främjar barnets utveckling genom att formulera nya mål som är uppnåeliga för dem. Detta benämns även också som *scaffolding*. Det är viktigt att kraven inte blir för höga, och att barnet får möjlighet att utvecklas i sin egen takt. Genom att förstå och tillämpa Vygotskijs teorier kan vuxna spela en avgörande roll i ett barns utveckling och lärande (Hwang & Nilsson 2019, ss. 72 - 73). För att barn ska kunna fortsätta sin utveckling är lek en viktig förutsättning. Undervisning spelar också en stor roll i detta, eftersom undervisningen behöver stimulera och stödja barnets framsteg. Det är viktigt att undervisningen utmanar barnen och är anpassad efter deras individuella utvecklingsbehov för att hjälpa dem att fortsätta växa och utvecklas (Pihlgren 2017, s. 32).

I denna studie kommer vi använda oss av det sociokulturella perspektivet som en utgångspunkt för vår analys av enkätens insamlade data. Dels med anledning av att samspel, som presenteras som en central del i den sociokulturella teorin har stor betydelse för att lekresponsiv undervisning ska kunna ge goda resultat i utbildningssyfte. Dels för att teorin också beskriver vikten av att en närvarande vuxen finns med som stöd i barnets väg mot att lära sig, vilket är en del av vad den lekresponsiva undervisningen handlar om.

METOD

I följande stycke beskrivs den kvalitativa metoden som användes i studien. Informationen omfattar detaljer om urval och undersökningsgrupp, genomförandet av studien, analys och bearbetning av data samt de etiska aspekterna som beaktades i studien.

Kvalitativ enkät

En kvalitativ metod är mer flexibel och tillåtande för spontana svar, vilket ger respondenterna möjlighet att svara fritt på frågor med egna ord och ge mer innehållsrika svar än vid kvantitativa undersökningar som behandlar räknefenomen och tal. Forskaren behöver besluta om urvalsstrategi, urvalets storlek, rekrytera respondenter för att samla relevant och tillförlitlig data utifrån problemställningen. Insamling av data görs vanligtvis genom intervjuer, enkäter, gruppsamtal eller observationer. Efter insamling av data behöver forskaren analysera den, vilket vanligtvis görs genom att bearbeta ljud/bild eller genom att bearbeta text (Christoffersen & Johannessen 2015, ss. 16 - 18).

Bryman (2018) beskriver att undersökningar där enkät används blir ett mer effektivt alternativ än vid val av intervjuer som bedrivs på plats eftersom dessa oftast skickas ut digitalt, vilket medför att mindre resurser behöver användas i relation till undersökningen. Bryman beskriver också hur enkäter är snabbare att administrera eftersom dessa skickas ut till flera deltagare på en och samma gång (Bryman 2018, ss. 286–287). När det gäller att presentera resultaten från en kvalitativ undersökning är det viktigt att välja rätt metod. En mer beskrivande och tolkande rapport kan vara mer lämplig än en rapport som fokuserar på numeriska värden. Det viktigaste är att kommunicera resultaten på ett tydligt och övertygande sätt, oavsett vilken metod som används (Dimenäs 2020, s. 119).

Det finns även ett antal nackdelar med användandet av enkät som Bryman (2018) belyser. Han beskriver hur respondenterna här inte ges möjlighet att kunna få svar från någon om de skulle undra något under tiden de besvarar enkäten. Av denna anledning är det av vikt att enkätens frågor är utformade på ett tydligt och klart sätt så det blir enkelt för respondenterna att besvara den. En annan nackdel med enkäter är att det inte går att säkerställa att det är de som fått enkäten som faktiskt besvarar den, utan att det möjligt kan vara så att den bevaras av någon annan. Att respondenterna får möjlighet att se alla enkätens frågor på en gång kan även det bli till en nackdel eftersom detta möjliggör att frågorna inte besvaras i den ordningen som var tilltänkt, vilket kan leda till en effekt i relation till enkätens resultat som behandlar frågornas ordningsföljd (Bryman 2018, ss. 288 - 289).

Urval

För att välja ut respondenterna använde vi oss av ett bekvämlighetsurval, vilket innebär att forskaren väljer respondenter som känns mest praktiska och enkla att använda för att genomföra studien (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 57).

För att genomföra en analys och presentera resultatet i en kvalitativ studie är det viktigt att ha med olikheter och variation inom urvalet, enligt Dimenäs (2020, s. 96). Eftersom vi valde att använda oss av ett bekvämlighetsurval så visste vi redan att det fanns olikheter mellan kön, ålder och yrkesroll. Vi beslutade oss även för att använda denna typ av urval med anledning av att vi kände till den utvalda förskolan sedan tidigare och visste att pedagogerna där arbetar med den undervisningsmetod som vi ville undersöka i vår studie.

Genomförande

För att effektivt samla in information och besvara studiens syfte och frågeställningar så tog vi beslutet att genomföra en kvalitativ enkät, på en förskola där de arbetade med lekresponsiv undervisning. Tolv respondenter deltog i en elektronisk kvalitativ enkät som vi skickade ut till den specifika förskolan.

Vi började att ta kontakt med en rektor på en förskola där vi visste att de arbetade med lekresponsiv undervisning, där det fanns tolv pedagoger som hade möjlighet att ställa upp i undersökningen. Vi fick reda på att denna förskola också arbetade med lekresponsiv undervisning genom en av våra verksamhetsförlagda utbildningar, som själva arbetade med lekresponsiv undervisning som deras aktionsforskning. För att inte studiens resultat skulle påverkas på grund av personliga kontakter valde vi att kontakta den andra förskolan där vi inte hade någon form av relation till. Kontakten skedde först via telefon och sedan gick den över till mejl. Vi började med att redogöra för rektorn vad studiens syfte handlade om och hur vi skulle gå till väga för att samla in datan. När vi hade fått ett godkänt av rektorn, så började vi att sätta ihop vår enkät i samråd med vår handledare samt att vi skrev ihop vårt missivbrev. När enkäten var klar och fick ett godkännande så kontaktade vi återigen rektorn via mejl och skickade med både missivbrev och länken till enkäten. När rektorn hade fått missivbrevet och enkäten, gick hen ut via deras arbetsplatsträff och talade om att vi var två studenter som ville göra vårt examensarbete om lekresponsiv undervisning, hur undersökningen skulle gå till, och hen frågade sedan om respondenterna ville vara med. Rektor kontaktade oss efter deras möte

och vi fick beskedet att respondenterna ville vara med och delta i undersökningen. Efter det så skickade rektorn ut det underlag som vi hade skickat till hen. Därefter hade respondenterna 1,5 vecka på sig att svara på enkäten (se bilagor).

Efter en vecka hade vi fått in alla våra svar som vi behövde för att fortsätta studiens undersökning. Vi började med att koda och kategorisera respondenternas svar för att det skulle passa studiens syfte. Dimenäs (2020) menar att en kvalitativ undersökning också kan dra nytta av en enkät som ett värdefullt verktyg för att samla in data. Genom att använda öppna frågor i en enkät kunde vi få detaljerade svar från respondenterna som gav inblick i deras upplevelser och åsikter. Denna typ av data kunde sedan analyseras för att ge en djupgående och tolkande beskrivning av fenomenet som studerats. Det är viktigt att notera att även om en enkät kan användas i en kvalitativ undersökning, är det inte nödvändigt att kvantifiera resultatet genom numeriska värden. I stället är fokus på att förstå de kvalitativa aspekterna av det undersökta fenomenet genom att tolka och beskriva det verbala materialet som samlats in.

För att skilja respondenterna åt, vem som har skrivit vilket citat osv har vi valt att benämna deras yrkesroll följt av en bokstav, för att du som läser lättare ska kunna urskilja vilken pedagog som sagt vad.

Forskningsetik och etiska resonemang

Enligt Löfdahl (2014) är det avgörande inom forskningsetik att forskaren informerar respondenterna om undersökningens syfte och att de ger sitt samtycke att delta. Det är också viktigt att forskaren klargör att respondenterna har rätt att avbryta sin medverkan när som helst. Vidare betonar Vetenskapsrådet (2017) vikten av att skydda respondenternas anonymitet och säkerställa konfidentialitet så att deltagarna inte på något sätt kan identifieras eller skadas av deltagandet i studien. Detta innebär att forskaren har ett ansvar att använda adekvata metoder för att skydda respondenternas personliga integritet. Oavsett vilken metod en forskare använder sig av så finns det alltid etiska dilemman som hen måste förhålla sig till.

Innan studien påbörjades informerades respondenterna om forskningens syfte och att deltagandet i enkäten var frivillig. För att säkerställa för vår del att respondenterna ville delta så hade vi med en ruta i början av enkäten, som respondenterna fick kryssa i för att lämna sitt samtycke om deltagandet i undersökningen. Respondenterna fick även veta att enkäten var anonym, vilket skyddar deras identitet, och att insamlad data endast skulle användas för forskningsändamål. Under genomförandet, presentationen och försvarandet av studien kommer vi att vara noggranna med att inte avslöja någon information om den förskola som deltagit i undersökningen.

Reliabilitet och validitet

För att säkerställa hög kvalitet i undersökningar är det viktigt att beakta både reliabilitet och validitet, vilket kan bidra till att öka tillförlitligheten och giltigheten av en undersökningens resultat.

I en kvalitativ studie handlar reliabilitet, eller trovärdighet, om att samla in data tillräckligt noggrant för att kunna dra slutsatser från den. Det innebär också att strukturera arbetet väl för att undvika att införa egna värderingar i den insamlade datan (Roos 2014). Validitet, eller tillförlitlighet, i en kvalitativ studie innebär att genomföra studien systematiskt, noggrant och väl utfört, för att sedan kunna utföra en kritisk analys och presentera ett tydligt och välskrivet resultat (Fejes & Thornberg 2019).

Vid bedömning av kvalitativ forskning är tillförlitlighet ett viktigt kriterium för att bedöma studiens validitet och reliabilitet. Tillförlitlighet kan bedömas utifrån flera faktorer, såsom trovärdighet, överförbarhet och pålitlighet. Trovärdighet avser hur väl studien återspeglar verkligheten och är baserad på insamlad data. Överförbarhet handlar om huruvida resultaten kan generaliseras till andra situationer och kontexter. Pålitlighet avser graden av konsekvens i resultaten, det vill säga huruvida studien skulle ge samma resultat vid upprepade tillfällen. Sammanfattningsvis är tillförlitlighet en viktig faktor att beakta vid bedömning av kvalitativ forskning (Bryman 2018, ss. 467 - 470).

Analys

Forskare behöver bearbeta insamlad data för att kunna dra slutsatser. När det gäller kvalitativ data bearbetas ofta ljud-, bild- eller textmaterial. Det kan innebära att olika metoder och tekniker används för att analysera och tolka datamaterialet (Christoffersen och Johannessen 2015, ss. 16 - 18). Enligt Arnqvist (2014) skiljer sig arbetet mellan kvantitativ och kvalitativ undersökning åt. I en kvantitativ undersökning utförs mycket av arbetet innan deltagarna involveras, medan i en kvalitativ undersökning sker större delen av analysarbetet efter att observationer, fältanteckningar och intervjuer har genomförts. Ibland väljer forskare att kombinera båda metoderna för att ge olika perspektiv på resultatet av undersökningen (Åkerblom, Hellman & Pramling 2020).

Vi har analyserat enkätdata som respondenterna har bidragit med genom att svara på vår enkät. Först läste vi noggrant alla enkätsvar för att se till att respondenternas svar var relevanta för undersökningens syfte. Därefter kodade vi materialet genom att dela upp datamaterialet i olika kategorier, för att sedan identifiera samband mellan respondenternas svar. Thornberg & Forslund Frykedal (2019) menar att kodning är en typ av process där det tas reda på vad datan betyder i relation till att successivt utveckla kategorier. Vi bestämde dessa kategorier delvis utifrån vad det insamlade datamaterialet visade, samt utifrån vårt undersökningssyfte. Datamaterialet delades upp i kategorierna synen på lekresponsiv undervisning, möjligheter och hinder, trygg användning av lekresponsiv undervisning, lekresponsiv undervisning i förskolans olika ämnen, enkelheten med lekresponsiv undervisning och rekommendation av lekresponsiv undervisning till andra. Granskarna undersöker varje rad i texten för att förstå dess innebörd och noterar vad som bedöms vara av dess relevans för forskningsfrågan (Bryman 2018, s. 718).

RESULTAT

I detta avsnitt redovisar vi resultatet från vår enkät. Underrubrikerna i detta avsnitt har vi utformat utifrån studiens syfte och frågeställningar. Vi presenterar även utdrag från våra enkätsvar i form av citat. I avsnittet presenteras lekresponsiv undervisning som metod i förskolan.

Pedagogers syn på lekresponsiv undervisning

Efter att vi analyserat och kodat svaren som kommit in från enkäten kan vi tydligt se att respondenterna har en samsyn om vad lekresponsiv undervisning är för något.

Respondenterna var överens om att lekresponsiv undervisning är en effektiv och engagerande metod som bidrar till en positiv inlärningsmiljö för barnen. Leken kan stimulera kreativiteten, motivationen och lärandet, samtidigt som barnens självförtroende och självkänsla kan stärkas. Respondenterna har också en gemensam bild av att deras deltagande i leken är viktig för den lekresponsiva undervisningen. Där deras stöttning spelar stor roll för hur barnen utvecklar leken framåt.

Här nedan kommer citat från en barnskötare och två förskollärare som deltagit i vår studie och hur de ser på lekresponsiv undervisning:

“Att jag som pedagog är tillgänglig och fokuserad på vad barnen gör och i och med det responderar jag och barnet. Vilket sker under hela dagen. Sedan är det även att delta i barnens lek, som för det mesta blir spontan. Ibland är det även planerad lek.”

(Barnskötare C)

“Att ha ett förhållningssätt som stöttar barn i leken. Det innebär både att låta barnen själva styra leken men också som pedagog ge de verktyg som behövs för att ta leken framåt.”

(Förskollärare H)

“Att man är närvarande i barnens lek och responderar på det de säger och gör.”

(Förskollärare J)

Genom dessa ovannämnda citat ser vi att respondenterna belyser vikten av att vara närvarande som pedagog i relation till deras syn på lekresponsiv undervisning. Barnskötare C beskriver att lekresponsiv undervisning handlar om att som pedagog delta i barns lek, då både i spontan och planerad sådan. Förskollärare H påtalar vikten av att pedagoger finns som stöd men att barn faktiskt tillåts styra leken på egen hand.

Möjligheter och eventuella hinder med lekresponsiv undervisning

Enligt respondenterna finns det många möjligheter med att arbeta med lekresponsiv undervisning. Denna undervisningsmetod kan bidra till en positiv inlärningsmiljö där barnens engagemang och kreativitet kan stimuleras, vilket kan leda till bättre inlärningsresultat.

Genom lekresponsiv undervisning kan barnen utveckla sociala, emotionella och kognitiva

färdigheter, samt stärka självkänsla och självförtroende. Respondenterna påpekade också att lekresponsiv undervisning kan vara särskilt fördelaktig för barn på förskolan eftersom lek är en naturlig och spontan del av deras liv. Barnen kan upptäcka och utforska nya idéer och koncept genom leken, vilket kan göra lärandet roligare och mer meningsfullt för dem. Andra möjligheter med lekresponsiv undervisning som nämndes av respondenterna inkluderar att främja samarbete och kommunikation mellan barnen, utveckla deras kreativa och problemlösningsförmåga, och skapa en trygg och inkluderande inlärningsmiljö.

Nedan följer två citat från en förskollärare och två barnskötare som deltagit i vår studie, hur de ser på de möjligheter som finns med att arbeta med lekresponsiv undervisning.

“De möjligheter som ges är att barnen själva är aktörer i sin lek men också hur pedagogen driver leken framåt utefter behoven och intressen hos barnen. Man hjälper också barnen att öva sig i samspel och konflikthantering.”

(Förskollärare A)

“Stora möjligheter i att utveckla språket och samspelet.”

(Barnskötare F)

I dessa ovannämnda citat som behandlar vilka möjligheter som pedagogerna ser med användningen av lekresponsiv undervisning ser vi att förskollärare A och barnskötare F delar syn gällande att barn i relation till denna metod ges möjlighet att utveckla sitt samspel med andra individer.

“Vi har möjlighet att bedriva LRU. Alla pedagoger är medvetna om arbetssättet och då stör vi inte varandra när någon eller flera deltar i leken. Medvetna att en är löpare, tex kan duka eller hjälpa till vid toalettbesök.”

(Barnskötare C)

Barnskötare C påtalar vikten av att visa ömsesidig respekt gentemot varandra i utövandet av den lekresponsiva undervisningen.

Dock påpekar respondenterna att det kan finnas vissa utmaningar med att implementera lekresponsiv undervisning, såsom att hitta balansen mellan lek och undervisning, anpassa leken efter barnens individuella behov och intressen, och bedöma barnens framsteg. Respondenterna betonade vikten av att ha stöd från föräldrar och kollegor samt att ha tillräckligt med tid och resurser för att implementera lekresponsiv undervisning på ett effektivt sätt.

Här nedan har vi citat från två förskollärare som beskriver eventuella hinder med användningen av lekresponsiv undervisning:

“Svårare att få till planerad LRU. Saknar tiden för att planera för detta. Mycket annat som planeringstiden används till.”

(Förskollärare B)

“Att man är för få personal, händer så mycket att det är svårt att vara kvar i barnens lek.”

(Förskollärare L)

En del av respondenterna hade gemensam syn på planerad lekresponsiv undervisning. Och det var att det ofta inte finns tid till att planera in aktiviteter som är grundade i lekresponsiv undervisning. Utan all den tid vid planeringen går åt till att göra andra saker som rör verksamheten och deras eget arbete. Därför blir lekresponsiv undervisning oftast alltid oplanerad och pedagogerna får ta sig tillfälle när barnen är uppe i sina spontana lekar. Men här skiljde sig respondenternas åsikter åt, vissa ansåg att man alltid kan delta och integrera i barnens lek, medan andra respondenter anser att man måste respektera barns vilja, det vill säga att man tar reda på om man får delta i barnens lek eller om de vill leka ostört.

“Ett hinder kan vara att de barn som befinner sig i en lek kanske vill leka ostört och att pedagogen då möjligen begränsar barnens lek med sin närvaro.”

(Förskollärare D)

Utifrån ovannämnda citat ser vi att det är av stor vikt att man har ett arbetslag som är sammansvetsat, stabilt och med en samsyn gällande förhållningssätt i relation till undervisningsmetoden. Förskollärare L beskriver att det vid bortfall av personal kan bli svårt att stanna kvar i barnens lek.

Förutom faktorer som rör tid, arbetslag, samsynen och oplanerad lekresponsiv undervisning så var det en barnskötare som upplevde att vårdnadshavare kan vara ett hinder för att använda leken som undervisningsmetod. Barnskötaren menade att vårdnadshavare inte alltid förstår att undervisning kan ske genom lek, utan får uppfattningen att barnen bara leker om dagarna och inte lär sig något genom leken.

“Ett hinder som jag upplever emellanåt är att det finns de föräldrar som inte förstår innebörden av att lek och undervisning faktiskt hör samman, det hade varit bra att få deras stöd.”

(Barnskötare K)

Arbeta med lekresponsiv undervisning på ett tryggt sätt

De 12 respondenterna anser att lekresponsiv undervisning kan skapa en trygg lärandemiljö i förskolan, under förutsättning att pedagogerna är väl förberedda och har en god förståelse för metoden. En viktig faktor för att skapa en trygg miljö är att noga planera och anpassa undervisningen efter varje enskilt barns behov. Utifrån de svar respondenterna angett i enkäten ser vi även att de förespråkar en öppen kommunikation med föräldrarna och en

kontinuerlig utvärdering av undervisningen också anses som något avgörande, för att garantera att alla barn kan lära sig på ett meningsfullt och roligt sätt i en trygg miljö.

Nedan följer citat från två förskollärare och en barnskötare kring om de känner sig trygga med användningen av lekresponsiv undervisning:

“Ja för det är en metod som gynnar barnen och du har en stor insyn i vad barnen gör och säger.”

(Förskollärare D)

“Ja. Ett mycket bra förhållningssätt som jag känner mig trygg med att använda.”

(Förskollärare G)

“Ja, eftersom vi jobbar mycket med det på förskolan samt för att det tydligt syns att barnen drar nytta av denna undervisningsmetod”

(Barnskötare F)

Respondenternas beskrivning av om de känner sig trygga med att använda lekresponsiv undervisning som metod visar att de upplever en trygghet med användandet av metoden. Utifrån citaten påvisas även att förskollärare D samt barnskötare F också uppmärksammade att deras trygghet de upplever med användandet av metoden också kan relateras till hur det syns att barnen gynnas av denna metod i förskolans undervisning.

Lekresponsiv undervisning i förskolans olika ämnen

Respondenterna poängterar betydelsen av att integrera lekresponsiv undervisning i förskolans olika ämnen, för att främja barnens lärande och utveckling. En anpassningsbar och flexibel undervisningsstil, som tar hänsyn till barnens intressen och behov, är nyckeln för att uppnå detta. Vi ser utifrån studiens resultat att respondenterna förespråkar att lekfulla aktiviteter, såsom dramatisering, spel och experiment, kan användas inom ämnen som språk, matematik och naturvetenskap för att uppmuntra barnens förståelse och intresse. Viktigt här att pedagogerna anpassar uppgifterna efter barnens olika utvecklingsstadier.

Nedan följer citat från tre förskollärare:

”Går att ta in i allt man gör. Lek är en stor del av dagen.”

(Förskollärare J)

“Lekresponsiv undervisning är en flexibel undervisningsmetod som går att implementera i alla ämnen i förskolan.”

(Förskollärare L)

”Vi kan implementera lekresponsiv undervisning i alla förskolans ämnen. Det går att dramatisera, spela spel och utföra experiment. När det kommer till den fria leken, går det att inta en roll som t.ex. kock (matematik & språk) och därmed lära barnen något nytt. Vi använder oss av dessa typer av arbetsätt för att implementera lekresponsiv undervisning i alla ämnen för att enklare fånga barnens intresse för att lära”

(Förskollärare E)

I ovan citat går det att utläsa genom nämnda citat hur förskollärare J, L och E reflekterar kring hur det går att implementera lekresponsiv undervisning i förskolans alla ämnen. Alla respondenter menar att det går att implementera lekresponsiv undervisning i alla förskolans ämnen. Men för att det ska fungera att implementera lekresponsiv undervisning så är det viktigt att pedagogerna har en gemensam syn och pratar med varandra, detta är något som flera respondenter har påtalat. Här nedan följer ett citat från en förskollärare som benämnde vikten av samsyn i arbetslaget:

“Att pedagogerna pratar och har en gemensam syn. Arbeta med det tillsammans. En måste inte göra allt, dela upp det.”

(Förskollärare H)

Enkelheten med tillämpandet av lekresponsiv undervisning

Enligt svaren från de 12 respondenterna verkar det finnas delade åsikter kring hur lätt det är att tillämpa lekresponsiv undervisning i det pedagogiska arbetet. En del respondenter upplever att det är relativt enkelt att integrera lek i undervisningen och ser fördelar i att engagera barnen på ett lekfullt sätt. En del av respondenterna tycker att det kan vara en utmaning att hitta sätt att koppla lek till lärandet och att det kräver en del planering och förberedelse. Det verkar dock som om majoriteten av respondenterna ser positivt på idén om lekresponsiv undervisning och tror att det kan hjälpa barnen att lära sig på ett mer engagerande och roligt sätt.

Enkelheten med att tillämpa lekresponsiv undervisning i förskolans undervisning beskrivs följande av två barnskötare:

”Ja, alla i arbetslaget är bra på att fördela sig i rummen eller när vi är ute. Vilket gör att pedagogerna är intresserade av barnens lek och vad det gör.”

(Barnskötare I)

”Ja, jag upplever det som att alla vi pedagoger i denna förskola nu är väl inarbetade på denna typ av metod, så det känns som att det numera går per automatik och att metoden tillämpas på ett naturligt sätt, dock upplever jag det stundvis svårare att kunna koppla leken just till lärande.”

(Barnskötare K)

Här syns tydligt att det finns en samsyn kopplat till enkelheten i att tillämpa lekresponsiv undervisning i förskolans undervisning. Barnskötare K beskriver att det kan vara svårare att finna koppling mellan lek och lärande.

Av de 12 respondenterna resonerar två förskollärare följande gällande enkelheten med tillämpning av lekresponsiv undervisning:

”Jag anser att LRU är lätt att tillämpa i det pedagogiska arbetet. Känner mig trygg med metoden och känner sådan glädje när barnens lycka syns på tydligt sätt under tiden metoden används. Men jag känner att det hade behövts mer tid för planering och förberedelse i relation till den lekresponsiva undervisningen.”

(Förskollärare E)

”Tycker det är enkelt. Metodens användning känns naturlig i verksamheten och jag tänker inte på att jag använder den, utan den är numera implementerad i mitt förhållningssätt som pedagogisk ledare.”

(Förskollärare B)

I citaten ovan går det att utläsa att de båda förskollärarna anser det som enkelt att tillämpa lekresponsiv undervisning i det pedagogiska arbetet, men en av dem nämner att det anses behövt med mer tid för att kunna planera och förbereda inför den lekresponsiva undervisningen.

Rekommendera lekresponsiv undervisning till andra

Efter att ha frågat de 12 respondenterna om deras erfarenheter av att använda lekresponsiv undervisning i förskolan, kan det sammanfattas att det finns en stark rekommendation att arbeta med detta tillvägagångssätt. Majoriteten av respondenterna är övertygade om att lekresponsiv undervisning kan bidra till en mer lustfylld och motiverande lärandemiljö för barnen. De upplever att barnen är mer engagerade och delaktiga i sin egen inläring när lek och rollekar integreras i undervisningen. Samtidigt lyfter respondenterna fram vikten av att pedagogerna har en god planering och förberedelse för att skapa meningsfulla och lärande leksituationer. Men generellt sett rekommenderar de starkt att andra förskolor också arbetar med lekresponsiv undervisning.

Nedan följer citat från två förskollärare och från en barnskötare kring hur de resonerat om att rekommendera lekresponsiv undervisning till andra förskolor:

”Ja det skulle jag, dels för att du kan vara med och utveckla leken och för att hjälpa barnet att ta sig vidare i leken.”

(Förskollärare G)

”Jag skulle absolut rekommendera andra förskolor att börja arbeta med LRU. Dels för att jag tror det skapar möjligheter till mer närvarande pedagoger, samt för att lek ofta är en naturlig del av barnens liv.”

(Barnskötare C)

“Ja, det skulle jag kunna. Men vill också belysa vikten av att kunna avsätta tid för planering av LRU, för att barnen genom denna metod ska ges rätt förutsättningar för att lära genom leken.”

(Förskollärare B)

Genom dessa citat syns det tydligt att dessa respondenter kan rekommendera andra förskolor att arbeta med lekresponsiv undervisning. Barnskötare C påtalar vikten av att denna metod troligt skapar möjligheter till att pedagoger blir mer närvarande i undervisningen. Förskollärare A belyser vikten av att tid avsätts för den lekresponsiva undervisningens planering.

Sammanfattning av resultat

Efter att ha analyserat och kodat svaren som mottagits från undersökningen är det tydligt att respondenterna är överens om vad lekresponsiv undervisning innebär. De anser att det är en effektiv och engagerande metod som bidrar till en positiv lärandemiljö för barn. Lek kan stimulera kreativitet, motivation och lärande samtidigt som det stärker barns självförtroende och självkänsla. Enligt respondenterna finns det många möjligheter med lekbaserad undervisning, såsom att utveckla sociala, känslomässiga och kognitiva färdigheter, främja samarbete och kommunikation mellan barn och skapa en trygg och inkluderande lärandemiljö. Det kan dock finnas vissa utmaningar med att genomföra lekresponsiv undervisning, som att hitta balansen mellan lek och undervisning, anpassa leken till enskilda barns behov och intressen och bedöma barns framsteg. Respondenterna betonade vikten av att ha stöd från föräldrar och kollegor samt tillräckligt med tid och resurser för att genomföra lekresponsiv undervisning effektivt. De lyfte också fram behovet av att denna undervisningsmetod bör vara anpassningsbar och flexibel som tar hänsyn till barns intressen och behov. Sammanfattningsvis känner respondenterna sig trygga och positiva till att använda lekresponsiv undervisning som en metod i deras pedagogiska arbete.

DISKUSSION

I detta avsnitt redovisar vi för studiens resultat relaterat till tidigare forskning och den teoretiska utgångspunkt som vi använt oss av i denna studie. Vi diskuterar även vårt metodval i relation till studiens syfte och frågeställningar.

Resultatdiskussion

Studiens syfte var att undersöka hur pedagoger i en förskola resonerar kring lekresponsiv undervisning, samt kring användandet av metoden i deras pedagogiska arbete.

Studiens resultat visar att det finns en samsyn gällande hur respondenterna resonerar kring lekresponsiv undervisning, samt kring användandet av metoden i deras pedagogiska arbete. Vi ser utifrån enkätens inkomna svar att respondenterna ser många olika möjligheter med att använda lekresponsiv undervisning i förskolans verksamhet. Respondenterna delar en gemensam bild av att deras deltagande i leken är viktig för den lekresponsiva undervisningen. Det resultatet var väntat, då alla respondenter arbetar med lekresponsiv undervisning som metod i deras pedagogiska arbete. De beskriver att deras stöttning spelar stor roll för hur barnen utvecklar leken framåt. I den sociokulturella teorin där Lev Vygotskij står som grundare menade han att vuxna bör agera som en typ av ställning som stöttar och främjar barns utveckling genom att formulera nya mål som är uppnåeliga för dem. Detta är även något som benämns som *scaffolding*. Detta är något som vi kan koppla till vår teoretiska utgångspunkt, alltså det sociokulturella perspektivet som handlar om hur den sociala interaktionen mellan vuxen och barn är viktig för barns utveckling. Det sociokulturella perspektivet påtalar vikten av att utvecklingen anses vara en produkt av det sociala samspel som barn upplever när de integrerar med vuxna i olika situationer.

Det framgår i studiens resultat hur respondenterna anser att leken möjligt stimulerar barnens motivation, kreativitet och lärande, och att barnen på samma gång stärker sitt självförtroende och sin självkänsla. Knutsdotter (2009) menar att kreativitet, fantasi och barns kontroll och meningsskapande är viktiga faktorer för lärande och lek i tidig barndom. Respondenterna beskriver även hur barn genom denna metod utvecklar olika färdigheter, såsom kognitiva, sociala och känslomässiga sådana, även att metoden möjliggör utveckling av kommunikation och samarbete barn och vuxna mellan. Detta relaterar vi till den tidigare forskningen, där leken beskrivs främja barns tankeförmåga, då både den symboliska och den abstrakta. Det beskrivs också att barns emotionella och sociala förmågor främjas genom leken (Nilsson, Lecusay & Alnervik 2018, s. 19).

Eventuella hinder som framkom genom studiens resultat i relation till lekresponsiv undervisning beskrevs av förskollärare D på följande sätt: *“Ett hinder kan vara att de barn som befinner sig i en lek kanske vill leka ostört och att pedagogen då möjligen begränsar barnens lek med sin närvaro.”* Här råder det delade meningar, vissa av respondenterna menade att det alltid går att delta och vara engagerad i barns lek, medan de andra respondenterna såg detta som ett hinder. Jonsson & Thulin (2019) som forskat inom frågor som uppstår av barn i deras lek, menar att lek relaterat till undervisning ofta handlar om att vuxnas, särskilt förskollärarnas, roll i barns lek är ett kontroversiellt ämne. Medan vissa hävdar att vuxnas engagemang kan störa barns lek, menar andra att en balans mellan lärarledda aktiviteter och barninitierad lek bättre kan tjäna barns olika behov och intressen. Även om det råder delade meningar bland respondenterna så betonade Lev Vygotskij i den sociokulturella teorin vikten av den proximala utvecklingszonen som behandlar att pedagogerna ger barnen utmaningar som ligger strax ovanför deras nuvarande förmågor, med

stöd av pedagogerna som besitter mer erfarenhet. Pramling & Wallerstedt (2021) däremot har konstaterat i sin forskning att den fria leken länge ansetts vara positiv för barns utveckling och detta är något som stöds än idag.

En viktig faktor enligt respondenterna för att skapa en trygg miljö är att noga planera och anpassa undervisningen efter varje enskilt barns behov. Pramling & Wallerstedt (2020) menar att leken består av olika dimensioner och därför är svår att kontrollera, vilket kan bli utmanande när leken integreras med lärande och vuxna sätter gränser för leken för att göra den mer planerad och strukturerad. Barnskötare F reflekterar över att känna trygghet i relation till utövandet av lekresponsiv undervisning och uttalade sig följande: ”Ja, eftersom vi jobbar mycket med det på förskolan samt för att det tydligt syns att barnen drar nytta av denna undervisningsmetod” Utifrån detta citat syns tydligt att Barnskötare F känner sig trygg med utövandet av denna metod. Pramling & Wallerstedt (2019) menar att man som pedagog bör vara medveten om att undervisning är en aspekt av förskolans verksamhet och att pedagoger inte alltid måste delta i barns lek. Det är dock av vikt att professionen hittar sätt att svara på utmaningen att undervisa och samtidigt främja lek (Pramling & Wallerstedt 2019).

För att implementera lekresponsiv undervisning i alla förskolans olika ämnen har respondenterna i studiens resultat beskrivit att olika spel, dramatisering och experiment som beskrivs som mer lekfulla aktiviteter kan fungera utmärkt att användas i undervisning, för att uppmuntra barns intresse och förståelse för ämnen såsom naturvetenskap, matematik och språk som exempel. Nilsson, Ferholt och Lecusay (2018, s. 232 – 236) tar upp i sin forskning att Johansson och Pramling Samuelsson förespråkar att man bör övervinna dikotomin mellan lek och lärande, och i stället utnyttja lek för att främja lärande. Genom att integrera lek och lärande på ett meningsfullt sätt kan pedagogiken bli mer effektiv och givande för barnen.

De 12 respondenternas åsikter kring om lekresponsiv undervisning är lätt att implementera i förskolans olika ämnen är blandade. Vissa anser att det är enkelt att integrera lek i undervisningen och ser fördelar i att engagera barnen på ett lekfullt sätt. Andra anser att det kan vara en utmaning att koppla lek till lärandet och kräva planering och förberedelse. Trots detta verkar majoriteten positiva till idén om lekresponsiv undervisning och tror att det kan göra lärandet mer engagerande och roligt för barnen. Nilsson, Ferholt & Lecusay (2018, ss. 232 – 236) menar att pedagogiken kan förbättras och ge mer värdefulla resultat för barn genom att kombinera lek och lärande på ett meningsfullt sätt. På så sätt blir undervisningen mer effektiv och givande för barnen. Pramling & Wallerstedt (2019) påpekar att implementering av lekresponsiv undervisning i förskolan är en komplex uppgift som kräver en bred kunskapsbas, både teoretisk och empirisk (Pramling & Wallerstedt 2019).

Generellt sett rekommenderar de tolv respondenterna starkt att andra förskolor också arbetar med lekresponsiv undervisning i det pedagogiska arbetet. En överväldigande majoritet av de tillfrågade är övertygade om att undervisning som är responsiv till lek kan främja en mer lustfylld och motiverande lärandemiljö för barnen. De anser att när lek och rollspel integreras i undervisningen, så blir barnen mer aktiva och delaktiga i sin egen inläring, vilket leder till ett större engagemang och intresse för ämnet. Pramling & Wallerstedt (2019) beskriver i sin

forskning att lekresponsiv undervisning i förskolan betraktas som en gemensam aktivitet mellan förskollärare och barn, där det är av största vikt att förskolläraren är mottaglig för barnens synpunkter och uppmuntrar till lekaktiviteter. Samtidigt är det betydelsefullt att skilja mellan själva undervisningen och själva lärandet, och för att underlätta lärandeprocessen behöver förskolläraren fungera som en medskapare av olika aktiviteter tillsammans med barnen. På så sätt skapas förutsättningar för att lärande ska kunna äga rum på ett optimalt sätt (Pramling & Wallerstedt 2019).

Det vi kan se utifrån vårt resultat och tidigare forskning är att lekresponsiv undervisning är en mycket användbar undervisningsmetod och den bidrar till positiva effekter för både barn och pedagoger. Självklart finns det både positiva och negativa aspekter med att använda lekresponsiv undervisning, framför allt för pedagoger, då det kan handla om arbetslagets samsyn, personalbortfall och tiden för att kunna planera in lekresponsiv undervisning. Men i det stora hela utifrån studiens resultat är det en väldigt bra metod, som gynnar verksamheten i stort.

Metoddiskussion

Syftet med studien var att ta reda på hur pedagoger resonerar kring lekresponsiv undervisning, samt kring användandet av metoden i deras pedagogiska arbete och därför valde vi att använda oss av en kvalitativ studie i som befattade skriftliga intervjufrågor i form av en enkät. Vi valde att använda denna metod framför andra metoder för att ge respondenterna möjligheten att delta och svara på enkäten när det passade dem själva, inom en viss tidsram. Då det var svårt för respondenterna att få tid ifrån sina barngrupper för att svara på enkäten, vilket hade resulterat i att det hade varit svårt att få till en vanlig intervju på plats.

Den kvalitativa enkäten var en bra och smidig metod för oss att använda. Genom att använda enkäten kunde vi nå ut till fler respondenter. Vi bad rektorn skicka ut till alla sina pedagoger som hade en fastanställning på förskolan och tolv svarade på enkäten. Hade vi valt att intervjua på plats så hade vi antagligen fått skära ner antalet respondenter för att det inte hade funnits tid till att hitta tider för att kunna genomföra intervjuer med alla tolv respondenter. Bryman beskriver hur enkäter är snabbare och smidigare att administrera eftersom dessa skickas ut till flera deltagare på en och samma gång (Bryman 2018, ss. 286–287).

Bryman (2018) beskriver en negativ aspekt med att använda enkät som metod och det är att respondenterna här inte ges möjlighet att kunna få svar från någon om de skulle undra något under tiden de besvarar enkäten. Och detta är någonting vi kan hålla med om, vi lämnade kontaktuppgifter till respondenterna för att det skulle kunna kontakta oss om det behövde, till skillnad om vi hade intervjuat respondenterna på plats, då hade det kunnat ställa frågor direkt till oss om det var något de undrade över. Hade vi valt att intervjua respondenterna på plats hade vi kunnat ställa följdfrågor om de så hade behövts när respondenterna uppgav sina svar på de olika frågorna från enkäten. Framför allt om hur respondenterna implementerar lekresponsiv undervisning i de olika ämnena i förskolan. Respondenterna hade kunnat ge flera exempel på hur de arbetar. Trots att det finns en del negativa aspekter med att använda en

kvalitativ enkät för att uppnå studiens syfte, så anser vi att enkäten gav svar på studiens syfte och frågeställningar.

DIDAKTISKA KONSEKVENSER OCH FRAMTIDA FORSKNING

I detta avsnitt ligger fokus på didaktiska slutsatser samt konsekvenser med att arbeta med lekresponsiv undervisning i förskolans verksamhet. Avsnittet innehåller också våra tankar kring framtida forskning om den lekresponsiva undervisningen.

Didaktiska konsekvenser

Under tiden som studien har pågått har vi fått ta del av både förskollärare och barnskötares syn på lekresponsiv undervisning och hur det är att arbeta med lekresponsiv undervisning som metod. Vi återkommer till att leken är en central del av förskolans verksamhet och barns vardag, att barnen utvecklar olika färdigheter genom lek. Men forskningen lyfter fram vikten av att pedagoger är lyhörda och deltagande i barnens lek för att främja barnens utveckling och lärande. Och det upplever vi är sant, både från egna erfarenheter men även under tiden vi har studerat. Pramling & Wallerstedt (2019) menar att det är viktigt att skilja mellan undervisning och lärande. Vilket betyder att pedagoger behöver vara medskapare av aktiviteter med barn för att skapa förutsättningar för lärande.

Även om lekresponsiv undervisning är en mycket bra metod så kan det finnas saker som gör den mindre positiv. Inte i den utsträckning att man inte ska implementera metoden i sitt pedagogiska arbete, men att man kan känna en press att man måste vara delaktig hela tiden, vilket vi alla vet är i princip omöjligt när man arbetar inom barnomsorgen. Det är många faktorer som ska matcha för att få lekresponsiv undervisning att bli implementerat i pedagogers och barns vardag i förskolan. Arbetslaget måste dela en samsyn på barns utveckling och lärande, kopplat till lek och det får inte vara upprepande personalbortfall i ett och samma arbetslag, för det kommer påverka undervisningen. Varför då? Jo för då behöver pedagogerna oftast ta in vikarier och då finns det oftast inte utrymme till att ta sig tid att vara med barnen i deras lek, för det är så mycket annat som måste tas hand om. Det är samma sak om ett arbetslag inte delar samma syn på varför lekresponsiv undervisning är bra, då kan det leda till en del konflikter i arbetslaget och det är svårt att förhålla sig till när man ska arbeta så nära och föra barngruppen framåt tillsammans. Jonsson & Thulin (2021) som forskat inom frågor som uppstår i barns lek menar att lek relaterat till undervisning ofta handlar om att vuxnas, särskilt förskollärarnas, roll i barns lek är ett kontroversiellt ämne. Medan vissa hävdar att vuxnas engagemang kan störa barns lek, menar andra att en balans mellan lärarledda aktiviteter och barinitierad lek bättre kan tjäna barns olika behov och intressen. Och detta kommer bli svårt att uppnå om inte personalen finns på plats eller att man delar samma syn på hur man väljer att undervisa barnen.

Under dessa veckor som vi har arbetat med studien kan vi tydligt se att respondenterna upplever att lekresponsiv undervisning är en bra metod att implementera i deras pedagogiska arbete, respondenterna ser många möjligheter med att använda metoden och det gör vi också. Detta har varit en intressant studie och gett oss ett bredare perspektiv på vad lekresponsiv

undervisning handlar om. Detta är en metod som vi båda känner att vi hade kunnat implementera i vårt pedagogiska arbete när vi kommer ut i arbetslivet och intar vår roll som förskollärare.

Framtida forskning

Lekresponsiv undervisning är en undervisningsmetod som används i förskolan. Utifrån våra egna erfarenheter så verkar inte begreppet lekresponsiv undervisning vara särskilt omtalat ute bland verksamma pedagoger i förskolan. För att lyfta fram vad lekresponsiv undervisning är och sprida information om hur metoden fungerar att implementera i det pedagogiska arbetet anser vi att förskolorna i Sverige behöver ta del av mer forskning som behandlar den lekresponsiv undervisningen. Eftersom lek är en sådan central del i barns liv och i förskolornas verksamhet är denna metod intressant och vi följer gärna hur metoden utvecklas och implementeras i Sveriges förskolor framöver.

Det vi hade velat se mer av i den framtida forskningen som rör den lekresponsiva undervisningen i förskolan är hur vårdnadshavare skulle kunna engageras och stödjas för att främja lekresponsiv undervisning både i förskolan och hemmet. Hur samarbetet mellan vårdnadshavare och pedagoger kan stärkas för att skapa en kontinuitet i barnens lek. Genom att undersöka dessa områden tror vi att forskningen inom lekresponsiv undervisning i förskolan möjligt kan fortsätta att utvecklas och ge nya insikter om hur man kan främja barns lärande och utveckling genom lek.

REFERENSER

- Arnqvist, A. (2014). Kvantitativ data - exemplet barns läsande. I Löfdahl Hultman, A, Hjalmarsson, M & Franzén, K (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 104 - 119.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan Stockholm: Liber
- Björklund, C & Palmér, H. (2019). I mötet mellan lekens öppenhet och undervisningens målorientering i förskolan. *Forskning om undervisning och lärande*, (1), ss. 64 - 85.
- Christoffersen, L & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Dimenäs, J. (2020). *Vetenskap och beprövad erfarenhet: forskningsmetodik för förskollärarych lärarprofessionen*. Första upplagan Stockholm: Liber
- Fejes, A & Thornberg, R. (2019). Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. I Fejes, A & Thornberg, R (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. Upplaga 3 Stockholm: Liber, ss. 273 - 291.
- God forskningssed [Elektronisk resurs]*. Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet: [https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-
rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html](https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html)
- Hwang, P & Nilsson, B. (2019). *Utvecklingspsykologi*. Fjärde utgåvan [Stockholm]: Natur & Kultur
- Knutsdotter Olofsson, B. (2009). Vad lär barn när de leker? I Jensen, M. & Harvard, Å. (red.) *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur, ss. 75 - 91.
- Jonsson, A. & Thulin, S. (2019). Barns frågor i lek. *Forskning om undervisning och lärande*, (1), ss. 87 - 97.
- Löfdahl, A. (2014). God forskningssed - regelverk och etiska förhållningssätt. I Löfdahl, A, Hjalmarsson, M & Franzén, K (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 32 - 43
- Nilsson, M. Lecusay, R. & Alnervik, K. (2018). Undervisning i förskolan: Holistisk förskoledidaktik byggd på lek och utforskande. *Utbildning & Demokrati*. vol 27, nr 1, 9-32. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1434722/FULLTEXT01.pdf>
- Nilsson, M. Ferholt, B. & Lecusay, R. (2018). The playing-exploring child: Reconceptualizing the relationship between play and learning in early childhood education. *Contemporary Issues in Early Childhood*. 1-15, ss. 1-15. DOI: 10.1177/1463949117710800

- Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Skolverket.
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf>
- Pihlgren, A. (2017). *Undervisning i förskolan: att skapa lärande undervisningsmiljöer*. Första utgåvan. Stockholm: Natur & Kultur.
- Pramling Samuelsson, I. & Magnusson, M. (2023). Introduktion. I Magnusson, M. & Pramling Samuelsson, I (red.) *Den lekande undervisande förskolläraren: lekresponsiv undervisning i praktiken*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur, ss. 19 - 24.
- Pramling, N & Wallerstedt, C. (2019). Lekresponsiv undervisning. *Forskning om undervisning och lärande*, (1), ss. 7 - 22.
- Roos, C. (2014). Att berätta om små barn - att göra en minietnografisk studie. I Löfdahl Hultman, A, Hjalmarsson, M & Franzén, K (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 46 - 57.
- Thornberg, R & Forslund Frykedal, K. (2019). Grundad teori. I Fejes, A & Thornberg, R (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. Upplaga 3 Stockholm: Liber, ss. 273 - 291.
- Åkerblom, A, Hellman, A & Pramling, N. (2020). (red.) *Metodologi: för studier i, om och med förskolan*. Första upplagan Malmö: Gleerups, ss. 143–146.
- Øksnes, M. (2011). *Lekens flertydighet: om barns lek i en institutionaliserad barndom*. 1. uppl. Stockholm: Liber

BILAGOR

Bilaga 1

Missivbrev

Hej, Vi heter Patricha och Johanna och är två förskollärostudenterna som går sista terminen på Högskolan i Borås. Inom ramen av vår utbildning har vi valt att skriva ett examensarbete med syfte att undersöka hur pedagoger resonerar kring undervisningsmetoden lekresponsiv undervisning i förskolan. Vi har valt att använda oss av en enkät för att undersöka vårt område, enkäten tar ca 5 - 7 minuter att svara på.

Deltagandet i studien är helt frivilligt och all information som samlas in kommer att behandlas konfidentiellt och anonymt. Det vill säga att vi följer dataskyddsförordningen (GDPR) och Vetenskapsrådets skrift om god forskningssed. All data som samlas in från enkäten är avidentifierad redan från början, då enkäten inte innehåller några frågor om dina personliga uppgifter. Svaren från enkäten kommer enbart bearbetas och analyseras för vårt eget bruk för att sedan sammanställas till ett färdigt examensarbete, som sedan kommer att publiceras via nätet. All insamlad data kommer att raderas efter att vårt examensarbete är godkänt.

Vi skulle uppskatta om du tog dig tid att svara på vår enkät om lekresponsiv undervisning i förskolan.

Vi vill ha svar senast onsdagen **3/5**.

Stort tack för din medverkan och ditt bidrag till vår forskning.

Tveka heller inte på att höra av dig vid eventuella frågor angående undersökningen.

Våra mailadresser finner du nedan:

Johanna: xxxxx@[student.hb.se](mailto:xxxxx@student.hb.se)

Patricha: xxxxx@[student.hb.se](mailto:xxxxx@student.hb.se)

Länk till enkäten nedan:

Med vänliga hälsningar, Johanna Pettersson & Patricha Härdstedt

Bilaga 2

Enkät - Lekresponsiv undervisning

Syftet med denna enkät är att ta reda på hur pedagoger i förskolan resonerar kring lekresponsiv undervisning som metod.

Deltagandet i studien är helt valfritt och informationen som samlas in kommer att behandlas konfidentiellt och anonymt.

Tack för din medverkan!

1. Genom att kryssa i rutan lämnar jag samtycke till att delta i denna studie
2. Juridiskt kön
  - Kvinna
  - Man
3. Ålder? Fyll i svar nedan.
4. Yrkesroll? Fyll i svar nedan.
5. Antal arbetade år inom yrket? Fyll i svar nedan.
6. Vad innebär lekresponsiv undervisning för dig? Motivera ditt svar nedan.
7. Vilka möjligheter ser du med lekresponsiv undervisningen Motivera ditt svar nedan.
8. Vilka eventuella hinder ser du med att arbeta med lekresponsiv undervisning? Motivera ditt svar nedan.
9. Hur kan lekresponsiv undervisning implementeras i förskolans alla ämnen? Motivera ditt svar nedan.
10. Upplever du att lekresponsiv undervisning är lätt att tillämpa i det pedagogiska arbetet? Motivera ditt svar nedan.
11. Känner du dig trygg med användandet av lekresponsiv undervisning? Motivera varför/varför inte nedan.
12. Skulle du rekommendera andra förskolor att arbeta med lekresponsiv undervisning? Motivera varför/varför inte nedan.

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se